

De Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt door velen gezien als nieuwe EU-regelgeving met nog onbekende effecten op de landbouw. Dit is niet helemaal terecht. Met de huidige mestwetgeving wordt al beoogd om de belasting van grond- en oppervlaktewater te verminderen. Het aanvullende beleid dat nodig is om volledig aan de KRW te voldoen, kan echter nog wel voor verrassingen zorgen.

Kaderrichtlijn Water gaat verder dan terugbrengen bemesting

Door ir. Idse Hoving (ASG) en Luc Absil (Stichting Reinwater)

Het Nederlandse waterbeleid is vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Dit akkoord tussen rijk, provincies en waterschappen moet er voor zorgen dat de waterhuis-

houding in Nederland in 2015 op orde is. Daarbij wordt het 'Waterbeleid 21e eeuw (WB21)' dat gericht op het voorkomen van wateroverlast, verdroging en verzilting gekoppeld aan de waterkwaliteitsdoelstellingen (KRW). Anders dan het WB21 en het mestbeleid, stuurt de KRW op een integraal herstel van wateren, waarbij eisen worden gesteld aan het profiel van wateren en de aanwezigheid en geschiktheid voor specifieke planten en diersoorten. Volgens de KRW moeten in 2009 de stroomgebiedsbeheersplannen zijn

vastgesteld. In deze plannen staan de doelen voor ecologische en chemische waterkwaliteit en de maatregelen die genomen moeten worden om deze doelen te halen.

Na 2009 ligt het accent vooral op de uitvoering van de stroomgebiedsbeheersplannen (SGBP). De toetsing van de gerealiseerde doelen vindt plaats in 2015. Zo nodig worden dan nieuwe maatregelen opgesteld voor de periode tot 2021. In tabel 1 staat een overzicht van hoe EU-regelgeving is omgezet in nationale regelgeving en hoe er nu wordt gedacht over aanvullend beleid voor de KRW.

Onderzoek ASG

Om te bepalen of de kwaliteit van het oppervlaktewater op de praktijkcentra Zegveld (veenweide)

ZELF TESTEN

Metten van de waterdiepte

Foto's: ASG

Tabel 1. EU-richtlijnen uitgewerkt in nationale regelgeving. De aanvullende maatregelen zijn nodig om aan de Kader richtlijn Water te voldoen (bron: Rijkswaterstaat RIZA, conceptnotitie werkgroep afwegingskader KRW)

EU-regelgeving

Huidig beleid. Maatregelen zijn al ingevoerd.

Stedelijk Afvalwaterriichtlijn
Zwemwaterriichtlijn

Verplichte EU-richtlijnen waarbij maatregelen nog niet of niet volledig zijn uitgevoerd

Derde actieprogramma nitraat (Nitraatrichtlijn)
Richtlijn lozingen en gevaarlijke stoffen
Vogel- en Habitatrichtlijn

Aanvullende maatregelen in ontwikkeling t.b.v. stroomgebiedsbeheersplannen (voorbeelden)

Kaderrichtlijn Water

Nationale regelgeving

Mestbeleid
Behandeling afvalwater bedrijven
Convenant duurzame gewasbescherming
Nationaal en Europees toelatingsbeleid bestrijdingsmiddelen
MAMB Lozingenbesluit open teelt en veehouderij
WB21 Maatregelen
Herstel en inrichtingenprogramma waterlichamen

Mestgebruiksnormen en bufferzones 5 m in 'hoog' Nederland
Sanering risicovolle overstorten en lozingen huishoudelijk afvalwater
Verbod lozingen recreatievaart
Verbod bestrijdingsmiddelen op verhardingen
Verbod koperhoudende anti-fouling recreatievaart
Verbod PAK coating binnenvaart
Uitvoering van alle waterbodemsaneringen
Toepassen ZOAB

Herstel en inrichting
Natuurlijk peilbeheer, hermeanderen, vispassages, natuurvriendelijk slootshonen
Terugdringen eutrofiering (stikstof en fosfaat)
Verdere reductie mestgift, vergroten aandeel biologische landbouw, vergroten areaal helofytenfilters en aanvullende zuiveringen

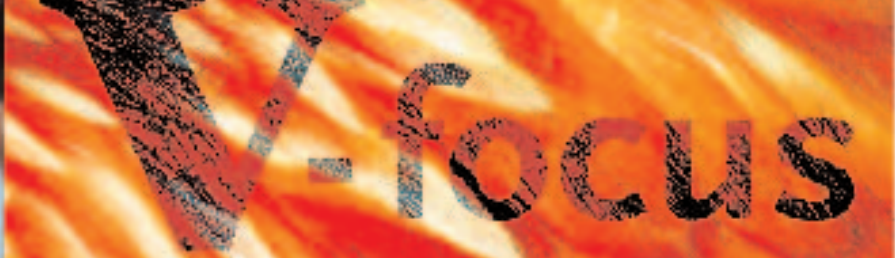
en Nij Bosma Zathe (kleigrond) voldoet aan de eisen van de KRW, is met een doe-het-zelf test een inventarisatie uitgevoerd. Deze test is in 2000 ontwikkeld voor het toenmalige landelijke Actieprogramma Waterkwaliteit & Diergezondheid, in opdracht van het ministerie van LNV. De test geeft een eerste indruk van de geschiktheid van het water voor het drinken van vee, maar is ook bruikbaar vanuit het oogpunt van de KRW. Het voordeel van deze test is dat die niet alleen inzicht geeft in de chemische verontreinigingen, maar de waterkwaliteit veel breder beoordeelt. Zo wordt bijvoorbeeld ook de situering van een kavelsloot (zoals de inlaat van gebiedsvreemd water) in de score meegenomen. Op dit moment ontbreekt echter nog wel een beoordeling van de ecologische kwaliteit in de test, maar daar wordt aan gewerkt. Het alleen chemisch bemonsteren van water zou als nadeel hebben dat die erg afhankelijk is van het moment waarop het monster genomen wordt. Chemische analyses hebben dan ook alleen zin bij regelmatige bemonstering, iets wat in de praktijk nauwelijks in

kavelsloten gedaan wordt. Voor een betrouwbare bepaling van de chemische waterkwaliteit in dit type sloten heeft Alterra, in samenwerking met ASG, een meetstrategie ontwikkeld die voldoet aan de EU-richtlijnen. Deze meetstrategie is afgelopen zomer toegepast op Praktijkcentrum Zegveld. Het onderzoek is gefinancierd door de ministeries van VROM en LNV.

Doe-het-zelf test

De doe-het-zelf-test is een praktisch hulpmiddel waarmee snel inzicht verkregen wordt in de (drenk)waterkwaliteit van kavelsloten. De test bestaat uit een vragenlijst van 20 vragen die een veehouder zelf kan beantwoorden. Het enige wat je naast de vragenlijst nodig hebt zijn een helder doorzichtig potje en een meetstok. Aan de antwoorden zijn 0, 1 of 2 punten verbonden. Het totaal van de punten geeft een indicatie van de waterkwaliteit voor het drinken van vee, maar geeft ook een goede indicatie van de waterkwaliteit vanuit het oogpunt van de KRW. De doe-het-zelf test wordt uitgegeven door LTO Noord en is

te vinden op de website van LTO Noord (www.ltonoord.nl) en ASG-Veehouderij (www.pv.wur.nl). In aanvulling op de test is een inventarisatie gemaakt van de oevervegetatie en de waterplanten. In tabel 2 staat een overzicht van de uitkomsten van de zelftest op Zegveld en Nij Bosma Zathe. De variatie in waterkwaliteit tussen de sloten was op Zegveld aanmerkelijk groter dan op Nij Bosma Zathe. De verschillen zaten met name in de kleur van het water, de hoeveelheid bezinksel, de kroosbedekking, de slibdikte en de waterdiepte in het midden van de sloot. Op Zegveld bleek de waterkwaliteit van enkele sloten onvoldoende. De oorzaak zou kunnen liggen in de dichte oeverbegroeiing met wilgenbomen (schaduw), de lozing van afvalwater uit naburige bebouwing of doordat mest van het kavelpad (dat als koepad wordt gebruikt) spoelt. Verder groeien in diepe sloten de gewenste waterplanten als krabbescheer, waterpest, fonteinkruid, waterlelie, gele plomp, zwanebloem, watergentiaan, puntkroos en pijlkruid. De ondiepe sloten daarentegen

V-focus: onmisbaar als vee uw vak is

V-focus is een nieuw tijdschrift dat, in samenwerking met ondermeer de Animal Sciences Group, degelijk, betrouwbaar en helder inzicht geeft in de ontwikkelingen binnen de veehouderij. Adviseurs en moderne veehouders die op de hoogte willen blijven, vullen de bon in en nemen een abonnement op V-focus. Of ze kijken op www.v-focus.nl

Ja, ik neem een abonnement op (6 nummers) V-focus en maak gebruik van de speciale aanbieding van € 40,- in plaats van € 53,-.

Dhr./mevr.: _____
 Naam bedrijf: _____
 Adres: _____
 Postcode: _____
 Plaatsnaam: _____
 Telefoon: _____
 E-mail: _____
 Branche: _____

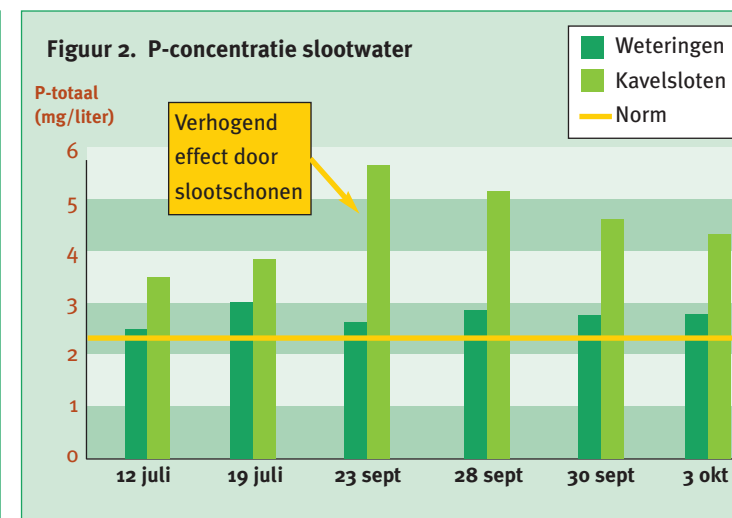
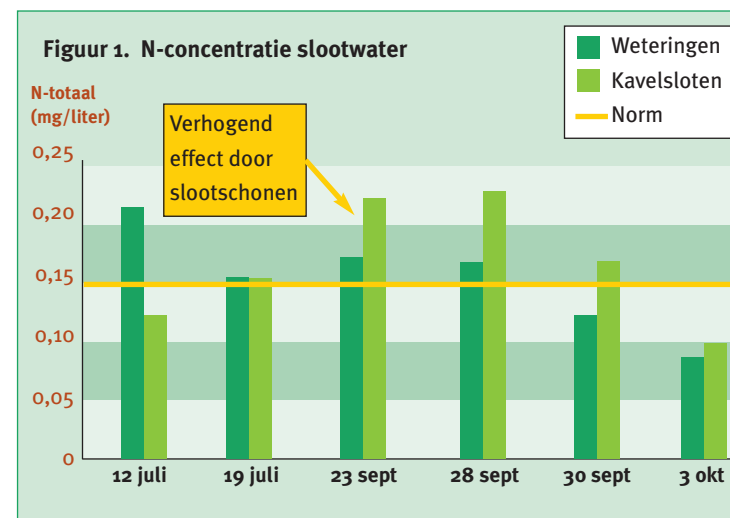
Ik betaal na ontvangst van de factuur
 Ik machtig AgriMedia om het verschuldigde bedrag af te schrijven van bankrekeningnummer: _____

De datum: _____
 Handtekening: _____

De ingevulde bon kunt u in een envelop zonder postzegel verzenden naar: AgriMedia, Antwoordnummer 8r, 6700 VB Wageningen of faxen naar: 0317 46 56 71

*Aanbieding geldt alleen voor Nederland en België. Abonnementen worden maandelijks ingezonden en worden aan het eind van het kalenderjaar automatisch verlengd. Abonnementen tot eindigen automatisch na schriftelijke opzegging vóór 31 november van elk jaar. Opzeggingen worden te allen tijde schriftelijk bevestigd.

Figuur 1 en 2. N- en P-totaal in kavelsloten en in grote wetingen (geringe bedrijfsinvloed) op en aangrenzend aan het Praktijkcentrum Zegveld gemeten in het zomerhalfjaar 2005.

laten een eenzijdige vegetatie zien, doordat ze dichtgroeien met liesgras en fioringras.

Metingen Praktijkcentrum Zegveld

Op praktijkcentrum Zegveld (veenweidegebied) is de gemiddelde stikstof- en fosfaatconcentratie in het oppervlaktewater bepaald. De metingen vonden plaats van lente tot herfst 2005. Bij de bepalingen is onderscheid gemaakt tussen de stikstof en fosfaat in de kavelsloten en die in de omliggende grote wetingen. Bij laatste is de directe bedrijfsinvloed minder groot. De resultaten staan in figuur 1.

De nieuwe KRW-normen voor N en P in oppervlaktewater zijn nog niet definitief vastgesteld.

Ter vergelijking zijn de MTR-normen (Maximaal Toelaatbaar Risico) in de figuur weergegeven. Voor N- en P-totaal in oppervlaktewater zijn deze respectievelijk 2,2 mg/liter en 0,15 mg/liter. Het niveau van de mineralenconcentraties liggen in de kavelsloten gemiddeld hoger dan in de wetingen.

Voor stikstof is dit verschil groter dan voor fosfaat. Bekend is dat de achtergrondbelasting in het veenweidegebied relatief groot is vanwege de nutriëntrijke bodem. Opvallend is de toename van de N-concentratie op de eerste meting in september. De sloten werden op dit moment geschoond en het blijkt dat de concentratie daarvoor aanzienlijk toenam. Dit wil niet zeggen dat

het slootschonen ter discussie staat, maar wel dat gekeken moet worden hoe het slootschonen wordt uitgevoerd.

Voorlopige conclusie

De uiteindelijke KRW-normen voor het oppervlaktewater zijn bepalend voor de mate waarin bedrijven aangesproken zullen worden op hun milieuprestaties. Hierbij is het waarschijnlijk dat voor het oppervlaktewater vooral de N- en P-belasting in het zomerhalfjaar belangrijk zal zijn. KRW op praktijkbedrijven is niet alleen een kwestie van het terugbrengen van de hoeveelheid meststof. Ook de situering van sloten en de wijze van slootonderhoud spelen een grote rol.

Kennisuitwisseling

Om de landbouw kennis te laten maken met de KRW organiseert Stichting Reinwater in samenwerking met ASG spelbijekomsten, waarbij een concreet gebied onder de loep genomen wordt. Stichting Reinwater heeft een spel ontwikkeld waarmee de systematiek van de KRW en de maatregelen die mogelijk zijn op een aansprekende manier inzichtelijk gemaakt worden. Bij voorkeur worden alle directbetrokkenen uit het gekozen gebied in de spelbijekomsten betrokken. Vooral boeren, natuurbeheerders, gemeenten en waterschappen spelen een belangrijke rol. Het proces om gezamenlijk voor een specifiek gebied tot de noodzakelijke maatregelen te komen staat centraal. Meer informatie over dit spel is te vinden op www.reinwater.nl.

Tabel 2. Resultaten Doe-het-zelf test waterkwaliteit Praktijkcentra Zegveld en Nij Bosma Zathe september 2005

Meest bepalende factoren	Nij Bosma Zathe	Zegveld
Kleur van het water	Helder	Licht troebel
Kroosbedekking	0 - 25 %	25 - 75 %
Waterdiepte midden in de sloot (cm)	15 - 80	30 - 120
Slibdikte midden in de sloot (cm)	3 - 5	15 - 70
Stroming	Stilstaand	Stilstaand
Oeverbegroeiing	Vooral riet	Gevarieerde vegetatie
Waterplanten	In beperkte mate	In ruime mate (varieert per sloot)
Algemene waardering waterkwaliteit	Goed	Acceptabel